РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект!

З А К О Н

за

изменение и допълнение на Закона за трансплантация на органи, тъкани и клетки

(Обн. ДВ. бр.83 от 19 Септември 2003г., изм. ДВ. бр.88 от 4 Ноември 2005г., изм. ДВ. бр.71 от 1 Септември 2006г., изм. ДВ. бр.36 от 15 Май 2009г., изм. ДВ. бр.41 от 2 Юни 2009г.)

§1. В чл.19 ал.1 текстът „Не се допуска вземане на органи, тъкани и клетки за присаждане, ако лицето приживе е изразило писмено несъгласие за това" се изменя и гласи :

„Не се допуска вземане на органи, тъкани и клетки за присаждане, ако лицето приживе не е изразило писмено съгласие за това."

§2.В Чл.20 се извършват следните изменения :

1. В ал.1 думата „несъгласие" се замества с думите „съгласие или несъгласие"

2. 2. В ал. 2 думата „несъгласие" се замества с думите „съгласие или несъгласие"

3. В ал.3 думата „несъгласието" се замества с думите „съгласието или несъгласието"

4. В ал.4 думата „несъгласие" се замества с думите „съгласие или несъгласие"

5. В ал. 5 в първото и във второто изречение думата „несъгласие" се заменя с думите "съгласие или несъгласие"

6. В ал.6 думата „несъгласие" се замества с думите „съгласие или несъгласие"

7. В ал.7 думата „несъгласие” се замества с думите „съгласие или несъгласие”

§3. В чл.21 ал.1 се извършват следните изменения:

1. В т.1 думите „не е вписано несъгласие” се заместват с думите **„е вписано съгласие”**

2. т.3 се преформулира и гласи :

„ т.3 задължително е съобщено на близките му за предстоящото вземане на органи, тъкани или клетки в случай на декларирано съгласие от лицето, а в случай че лицето приживе не е декларирало своето съгласие или несъгласие има писмено съгласие от негови :

а) съпруг или родител

б) дете

в) брат или сестра”

§4. В чл.39 се правят следните изменения :

1. В ал.1 т.2 думата „несъгласие” се замества с думите **„съгласие или несъгласие”**

2. В ал.4 думата **„**несъгласие” се замества с думите **„съгласие или несъгласие”**

§5. В чл.39 ал.1 т.2 думата „ несъгласие” се замества с думите „ съгласие или несъгласие”

Вносител:

Лъчезар Тошев

народен представител

ПГ на СК

МОТИВИ

към проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за трансплантация на органи, тъкани и клетки

Дебатите по закона за трансплантациите и по-точно, за начина на отчитане на волята на донорите на органи,тъкани и клетки, използвани за трансплантация след смъртта на лицето, започна още при внасянето на законопроекта на Министерския съвет в 39-тото Народно събрание.

Тогавашното правителство беше предложило вариант, при който волята на дарителя се отчита по начина известен като „съгласие по подразбиране" или „съгласие по презумпция". При този вариант се отчита само заявеното несъгласие на лицето, а ако няма изрично несъгласие се смята, че лицето е съгласно да бъде донор.
След организирани слушания по темата, както от Комисията по здравеопазване, така и от Комисията по правата на човека и вероизповеданията и след отчитане на ясно изразената воля на обществото против този подход, в процеса на приемане на закона, депутатите приеха обратния подход. Така волята на донорите се отчиташе на базата на съзнателно дадено съгласие. Президентът на Република България наложи вето на законопроекта, подкрепяйки варианта „съгласие по предположение", но то беше отхвърлено със значително мнозинство.
В началото на мандата на 40-тото Народно събрание по предложение на новото правителство с неголямо мнозинство беше извършена промяна на закона в частта за донорството и наложена системата „съгласие по предположение". При това се въведе и втора презумпция - при вземането на съгласието на близките на починалото лице. Те се информират за предстоящото вземане на органи, тъкани и клетки и ако не възразят писмено в разумно кратък срок, вземането на биологичните материали се реализира. Тази система е в сила и в момента.

Предлаганите промени в закона имат за цел възстановяване на системата на информираното и съзнателно дадено съгласие на гражданите приживе, а ако волеизявление не е направено – да се взема съгласие от близките им (а не липсата на несъгласие да се приема за съгласие).

Впрочем, въпреки, че законът дава възможност за прилагане на презюмираното съгласие в случая, лекарите в нашата страна не се възползват от нея. Те вземат изричното съгласието на близките преди да пристъпят към експлантация.

В света се прилагат и двата модела. В САЩ, Великобритания, Ирландия, Холандия, Дания , страните от Латинска Америка и др. се прилага моделът на „информираното съгласие".

В страни като Франция, Гърция, Италия се прилага метода на „съгласие по предположение" и се отчетат тези, които са несъгласни.
Системата на презюмирано съгласие показа добри резултати във Франция и лоши в Гърция.
В Испания, където броят на донорите е най-висок в Европа, системата е смесена - отчитат се несъгласните, но за другите, които не са декларирали нищо, задължително се взема съгласието на близките.

Сравнението на двете системи показва, че броят на извършените трансплантации не зависи от системата за отчитане на съгласието, а от начина на организиране на цялостната дейност по процеса.

Двойната презумпция за съгласие, приложена при българския модел, не взема предвид защитата на човешкото достойнство, което е част от ценностната система на нашето общество.
Не е едно и също да дариш и да ти вземат!

Принципът на свободното и информирано съгласие е утвърден в Хартата на основните права на ЕС, на която с Член 6 на Лисабонския договор се признава правен статут, еднакъв с този на договорите на Съюза (**т. е. Хартата е част от първичното право на Съюза).**

Член 3 на Хартата, озаглавен "Право на неприкосновеност на личността" (Right to the integrity of the person) гласи:
"1. Всеки има право на физическа и психическа неприкосновеност.
2. В областта на медицината и биологията трябва да бъдат зачитани по-специално:
а) свободното и информирано съгласие на заинтересованото лице при определени със закон условия и ред;
.....
в) забраната за превръщане на човешкото тяло и неговите части в източник на печалба;

В Разясненията относно Хартата на основните права, които са публикувани в Официалния вестник на ЕС, се цитира решение на Съда на Съюза, в което "Съдът потвърди, че основното право на неприкосновеност на личността е част от правото на Съюза и, в контекста на медицината и биологията обхваща свободното и информирано съгласие на донора и реципиента".
Само Обединеното кралство и Полша при ратификацията не са се ангажирали с този текст и са направили съответни резерви.
България се е присъединила и е признала този статут на Хартата.

Общественото мнение в България по време на гласуваната промяна беше изцяло в полза на системата „информирано съгласие", но това не беше взето предвид.

С този законопроект се предлага българската система да бъде основана на уважение към човешкото достойнство и насърчаване на донорството като алтруистичен акт и отхвърляне на наложената система на съгласие по подразбиране.
Човешкото тяло не е собственост на никой друг освен на самия човек и никой друг не може да се разпорежда с него или да реши да използва каквато и да е част от него без информираното съгласие на самото лице, дадено приживе.
Ако такова съгласие не е направено от лицето приживе, само тогава то може да се даде от неговите най-близки.
Това съответства и на позицията на обществото, на православната църква като цяло в т.ч. и на Българската Православна църква и на почти всички от другите вероизповедания, които подкрепят донорството само като съзнателен акт, но не и по презумпция.
Важно е българските граждани да почувстват, че тяхното достойнство се зачита, волята им се уважава дори и след смъртта им (както е при завещанията).

Вносител :

Лъчезар Тошев

народен представител

Приложение

Извадки от становището на православната църква за трансплантациите представено от Вселенската патриаршия

Църквата гледа на трансплантациите, както и на всичко, отнасящо се до здравето на човешките същества и борбата им със смъртта, с много съчувствие и разбиране. Тя иска да помогне на реципиента, но също да се зачита и донора.
Етичните критерии, които църквата прилага по отношение на трансплантациите, както и критериите, прилагани по отношение на всички други въпроси, трябва да бъдат поставени на духовна основа.
Църквата подкрепя и насърчава всичко, което се издига над индивидуализма и себелюбието, и което свързва човешките същества с връзки, основаващи се на реципрочност и взаимност. Дареният орган превръща трагедията на реципиента в надежда за живот. (...)При никакви обстоятелства и по никакъв начин не може да се жертва уважението, дължимо на донора, заради нуждата на реципиента да живее. **Понятието "даряване на орган" трябва задължително да включва понятието "съзнателно съгласие" на донора, т.е. донорът трябва свободно и без ограничение да се съгласи да му бъдат взети органи. Актът на даряване трябва да бъде искрен и истински.**
(...)
Даряването на органи от донори в състояние на мозъчна смърт и информираното съзнателно съгласие на здрав човек да дари органите си на болен човек са актове на алтруизъм и любов и са в съгласие с учението и вярванията на Православната църква. **Даряването предполага съзнателно съгласие на донора. Всяко предположение по отношение на намеренията на донора представлява намеса в свободната му воля и следователно е неприемливо.**
Чрез дарението си донорът носи полза на другите, но и сам получава полза, съгласявайки се с дарението. Той спасява биологичния живот на реципиента, но спасява и собствения си духовен живот.Съгласието не е нещо вторично и не трябва да бъде прикривано от никакъв друг акт (например, допитване до населението или използване на донорски карти и т.н.).
Заявлението на донора трябва да бъде направено свободно и съзнателно в резултат от внимателно обмисляне.
При определени обстоятелства в контекста на семейните връзки съгласие могат да дадат и близките**, при условие, че то не противоречи на желанието на донора**. Законът трябва във всички случаи да се погрижи да няма никакво съмнение, че близките търгуват с дарените органи.
(...)
Съгласието и липсата на отказ са две съвсем различни поиятия. Волята на държавата и на обществото не може да замести личната свобода на изразяване.
Държавата няма никакво право да се намесва в личното пространство от живота на хората.
(...)

Вносител:

Лъчезар Тошев